GuyAI
מבית GOOL בגרויות

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: קיץ תשפ"ו, 2026
מספר השאלון: 22215
שם התלמיד/ה: _____

היסטוריה

שאלון 22215 (מסלול גמיש)

הוראות לנבחן

נספח: לשאלה 4 (כרזה)

א. משך הבחינה: שעתיים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.

יש לענות על שאלה אחת מכל פרק.

פרק ראשון – לאומיות וציונות – (1×50) – 50 נקודות

פרק שני – מלחמת העולם השנייה והשואה – (1×50) – 50 נקודות

סך הכול – 100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: 1. ספר הלימוד שאושר בנושא לאומיות וציונות וספר הלימוד שאושר בנושא מלחמת העולם השנייה והשואה. בספרים יכולים להיות תקופות או נושאים שסומנו באמצעות מדבקות (סימניות) הבולטות מן הספר, וכן קטעים שסומנו באמצעות מדגש (מרקר) או עיפרון, אך אין להשתמש בספרים שבהם הערות בכתב. 2. עותק מודפס של כותרות יחידות ההוראה "איך יכול אדם".

שימו לב: בסעיפים שבהם יש להביא מקור מסֵפר הלימוד, יש לכתוב את שם הספר, את שם ההוצאה לאור ואת מספר העמוד שבו נמצא המקור.

יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה. כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

נכתב ונבדק על ידי צוותי GOOL בגרויות ו-GuyAI · www.guyai.co.il

השאלות

פרק ראשון – לאומיות וציונות

ענו על אחת מן השאלות 1–3. (50 נקודות)

1. צמיחת התנועות הלאומיות באירופה וראשית התנועה הציונית

(50 נקודות)

(ראו בנספח: דברים שנשא הרצל לפני הוועדה לענייני הגירת זרים* שהקימה ממשלת בריטניה ב־1902)

א. הסבירו כיצד התפתחויות פוליטיות, חברתיות וטכנולוגיות הובילו לצמיחתן של רוב התנועות הלאומיות באירופה במהלך המאה ה־19. בחרו במקור מספר הלימוד, והסבירו כיצד הוא מדגים את אחת ההתפתחויות האלה.

(25 נקודות)

ב. לפניכם מקור ובו דברים שנשא הרצל לפני הוועדה לענייני הגירת זרים* שהקימה ממשלת בריטניה ב־1902.

– מהו הפתרון לשאלת היהודים שהרצל מציג בקטע המקור?

הסבירו כיצד ניצל הרצל את העניין שבו דנה הוועדה כדי לשכנע את ממשלת בריטניה לתמוך בפתרון זה.

– האם לדעתכם הצליח הרצל לשכנע את ממשלת בריטניה לקדם את הפתרון שהציג לשאלת היהודים? נמקו את עמדתכם באמצעות עובדה היסטורית.

(25 נקודות)

2. מאפיינים מלכדים, דרכי פעולה של התנועות הלאומיות

(50 נקודות)

(ראו בנספח: ההכרזה משנת 1916 של מנהיגי התנועה הלאומית של אירלנד על הקמת הרפובליקה העצמאית האירית)

א. לפניכם ההכְרזה משנת 1916 של מנהיגי התנועה הלאומית של אירלנד על הקמת הרפובליקה העצמאית האירית.

– הציגו שניים מן המאפיינים המלכדים את בני אותו הלאום, שבאים לידי ביטוי בהכרזה זו.

– הסבירו כיצד אחת מדרכי המאבק של התנועות הלאומיות באירופה באה לידי ביטוי בהכרזה.

(25 נקודות)

ב. – הציגו שתי דרכי פעולה מתחומים שונים שנקט היישוב היהודי בארץ־ישראל בשנים 1881–1914 לקידום מטרות התנועה הציונית, והסבירו את החשיבות של אחת מהן לקידום מטרות אלה.

– בחרו במקור מספר הלימוד, והסבירו כיצד באה בו לידי ביטוי אחת מדרכי הפעולה שהצגתם.

(25 נקודות)

3. התנועות הלאומיות, הצהרת בלפור

(50 נקודות)

(ראו בנספח: שלוש מן התגובות על הצהרת בלפור)

א. – בחרו בתנועה לאומית שפעלה באחת מן הארצות האלה: יוון, פולין, איטליה, גרמניה, והסבירו כיצד השפיעה (עיכבה או סייעה) אחת מן המעצמות על המאבק של תנועה זו.
– הסבירו גורם אחר שהשפיע על המאבק של התנועה הלאומית שבחרתם.

(25 נקודות)

ב. לפניכם שלוש מן התגובות על הצהרת בלפור.
– הסבירו לאילו מן הדברים הנאמרים בהצהרת בלפור מתייחסת כל אחת מן התגובות.
– הסבירו סיבה אחת להבדל בין התגובות.

(25 נקודות)

פרק שני – מלחמת העולם השנייה והשואה

ענו על אחת מן השאלות 4–6. (50 נקודות)

---

4. המעבר של גרמניה מדמוקרטיה לנאציזם, "הסדר החדש"

(50 נקודות)
(ראו בנספח: נספח לשאלה 4 – כרזה)

א. – הטרור שימש אמצעי (תחום פעולה) חשוב בתהליך המעבר של גרמניה מדמוקרטיה לנאציזם. נמקו טענה זו.
– הציגו אמצעי חשוב נוסף שסייע בתהליך המעבר של גרמניה מדמוקרטיה לנאציזם.
נמקו באמצעות דוגמה ובאמצעות מקור מספר הלימוד מדוע גם הוא היה חשוב למימוש תהליך זה.

(25 נקודות)

ב. בנספח לשאלה זו מוצגת כרזה שהוצגה לחיילים גרמנים ב"יום הגיבור הלאומי" בחודש מרץ 1943.
– הסבירו כיצד באות לידי ביטוי בכרזה שתיים ממטרות "הסדר החדש" שהנאצים שאפו להגשים באירופה.
– על פי מה שלמדתם, הסבירו מדוע היה חשוב למשטר הנאצי לחזור ולהדגיש מטרות אלה בשלב הזה של המלחמה.

(25 נקודות)

5. מלחמת העולם השנייה והיהודים בשטחי הכיבוש

(50 נקודות)
(ראו בנספח: מקור 1 – נאום של אפרים ברש – יושב ראש היודנראט בגטו ביאליסטוק בחורף 1942–1943 (על פי עדות של חייקה גרוסמן), מקור 2 – כרוז ששלח ארגון פפ"א – ארגון מחתרת יהודי שפעל בווילנה, באפריל 1942)

א. הסבירו כיצד השפיעו שניים מן המהלכים הצבאיים שהתרחשו מפרוץ המלחמה עד סוף שנת 1941 על המדיניות של הנאצים כלפי היהודים בשטחי הכיבוש.

(22 נקודות)

נכתב ונבדק על ידי צוותי GOOL בגרויות ו-GuyAI · www.guyai.co.il

ב. לפניכם שני מקורות (1–2) העוסקים בדרכי ההתמודדות של היהודים בגטאות בזמן ביצוע "הפתרון הסופי".

– מהי העמדה שבאה לידי ביטוי בכל אחד מן המקורות (1–2) בנוגע לדרך ההתמודדות הרצויה, ומה הם הנימוקים להצדקתה?

– הסבירו סיבה אחת להבדל בין המקורות. בתשובתכם התייחסו לאחד ממאפייני המקור האלה: זהות הדובר, מטרת המקור.

(28 נקודות)

6. מדיניות הנאצים כלפי היהודים ודרכי ההתנגדות של היהודים

(50 נקודות)

(ראו בנספח: קטע מעדותו של אברהם פיינשטיין, שהיה פרטיזן ולאחר מכן חייל בצבא ברית המועצות בזמן מלחמת העולם השנייה)

א. – הציגו את המאפיינים של היהודי על פי הדימוי שלו באידאולוגיה הנאצית.

– הסבירו מדוע על אף דמוי זה, היה גורל היהודים בארצות צפון אפריקה שונה מגורל היהודים באזורי הכיבוש הנאצי באירופה בתקופת ביצוע "הפתרון הסופי".

(24 נקודות)

ב. לפניכם מקור ובו קטע מעדותו של אברהם פיינשטיין, שהיה פרטיזן ולאחר מכן חייל בצבא ברית המועצות בזמן מלחמת העולם השנייה.

– הסבירו כיצד באים לידי ביטוי בקטע המקור שניים מן המניעים של לוחמים יהודים להצטרף לצבאות בעלות הברית במלחמת העולם השנייה וקושי אחד שעימו התמודדו לוחמים אלה.

– בחרו במקור מספר הלימוד, והסבירו כיצד הוא מבטא דרך התנגדות נוספת (שלא הוזכרה בקטע) של היהודים למשטר הנאצי בשנים 1939–1945.

(26 נקודות)

נכתב ונבדק על ידי צוותי GOOL בגרויות ו-GuyAI · www.guyai.co.il

נספח – המקורות

דברים שנשא הרצל לפני הוועדה לענייני הגירת זרים* שהקימה ממשלת בריטניה ב־1902

כשהייתי לפני שבע שנים בפריז, עשה עליי מצב היהודים רושם חזק... ופרסמתי חוברת בשם "מדינת היהודים".

[...]

אל נא תחשבו לי זאת ליהירות, אך כבר אז חזיתי מראש, ששאלת היהודים תתעורר גם בארץ הזאת. בחוברת "מדינת היהודים" שפרסמתי בשנת 1896 כתבתי כך:

"שאלת היהודים קיימת בכל מקום שבו חיים היהודים במספר ניכָּר, ובמקום שעדיין איננה, היא נגררת ומוכנסת כאשר היהודים מהגרים לשם. בדרך הטבע היהודים מהגרים למקומות שבהם לא רודפים אותם, אבל שם מתעוררות הרדיפות דווקא בגלל נוכחותם. ...[והן יימשכו] כל זמן שלא תיפתר שאלת היהודים באופן מדיני. היהודים האומללים נושאים איתם עתה את האנטישמיות גם לבריטניה, אחרי שכבר הביאוה לאמריקה".

[...]

פתרון שאלת היהודים תלוי בהכרה בהיותם עם ובמציאת מולדת בעבורם שתהיה מובטחת לפי משפט הכלל. יהודים יהגרו אליה מאותם חלקי עולם שבהם הם נרדפים, ויבואו לשם כאזרחים, דווקא בהיותם יהודים, ולא כזרים. תוצאת הדבר תהיה שזרם המהגרים ינטה מן הארץ הזאת [בריטניה] ומאמריקה, שבהן הם הופכים למעמסה.

[...]

יהודי מזרח אירופה אינם יכולים להישאר במקומות שבהם הם נמצאים עכשיו; לאן יצאו? אם אין רוצים בהם כאן [בבריטניה], הרי מן ההכרח הוא למצוא מקום שאליו יוכלו להגר, שאלמלא כך תתעורר הבעיה שבה אתם דנים. ...אני מציע לוועדה... שתביא בחשבון את הפתרון הזה ותצרף לו את המשקל רב הערך של חוות דעתה.

- ועדה ממלכתית שדנה בהצעה להגביל את ההגירה לבריטניה ובעיקר את הגירת היהודים ממזרח אירופה.

(מעובד על פי ת' הרצל, בפני עם ועולם, ב, הספרייה הציונית, 1961, עמ' 165–164, 170)

ההכרזה משנת 1916 של מנהיגי התנועה הלאומית של אירלנד על הקמת הרפובליקה העצמאית האירית

הרפובליקה של אירלנד*

הממשלה הזמנית

של הרפובליקה האירית

אל בני העם האירי

בנים ובנות של אירלנד: בשם אלוהים ובשם הדורות המתים שמהם קיבלה אירלנד את מסורת הלאומיות האירית העתיקה, באמצעותנו, אירלנד קוראת את בניה ובנותיה אל הדגל ויוצאת להילחם על חירותה.

משארגנה ואימנה את בניה דרך הארגון המהפכני החשאי שלה, האחווה הרפובליקנית האירית, ודרך ארגוניה הצבאיים הגלויים, המתנדבים האיריים וצבא האזרחים האירי... לאחר שהמתינה בנחישות לרגע המתאים שיתגלה, היא מנצלת עתה את הרגע הזה, ונתמכת בידי בניה הגולים שבאמריקה ובידי בעלי ברית אמיצים באירופה, אך בראש ובראשונה נשענת על כוחה שלה, והיא מכה בביטחון מלא שתנצח.

אנו מצהירים על זכותם של בני העם האירי לבעלות על אירלנד ולשליטה חופשית ובלתי מוגבלת בגורל אירלנד - זכות ריבונית ובלתי ניתנת להפקעה. הגזל הממושך של זכות זו בידי עם וממשלה זרים [אנגלייה] לא הכחיד את הזכות, ואף לא יוכל להכחידה לעולם, אלא אם כן יעלם העם האירי באופן מוחלט. בכל דור ודור טען העם האירי לזכותו לחירות לאומית ולריבונות; שש פעמים בשלוש מאות השנים האחרונות דרש זאת באמצעות נשק. בעומדנו על זכות יסוד זו, ושוב דורשים זאת בנשק אל מול העולם, אנו מכריזים בזאת על הרפובליקה האירית כמדינה ריבונית ועצמאית, ומתחייבים להקדיש את חיינו ואת חיי חברינו לנשק למען חירותה, רווחתה והעלאת קרנה בין העמים.

הרפובליקה האירית זכאית לנאמנותם של כל גבר אירי וכל אישה אירית, ובזאת היא תובעת נאמנות זו.

[...]

על החתום בשם הממשלה הזמנית

- כותרת זו נכתבה במקור בשפה הגאלית, השפה העתיקה של אירלנד.

(מתורגם על פי Proclamation of the Irish Republic, by Wikimedia Commons)

שלוש מן התגובות על הצהרת בלפור

התגובה של דוד בן גוריון (ניו יורק, נובמבר 1917): "הפלא הגדול קם ויהי".

התגובה של הוועד הפועל הערבי (מברק ללורד בלפור, 1925): "מדיניות הכרזת בלפור היא מוות לאומה הערבית".

התגובה של כמה אישים יהודים אמריקנים אנטי־ציונים*: "לדעתנו חשד לנאמנות כפולה משתמע בהכרח... מהקמת מדינה ריבונית ליהודים בארץ־ישראל".

- מתוך הצהרה שמסרו בשנת 1919 ה' ברקוביץ, מ' סניור ומ' יסטרוב לנשיא ארצות הברית וילסון.

תגובה 1: (ש' קולת [עורכת], הרעיון הציוני והקמת מדינת ישראל, כרך א', תל, תשמ"ה, עמ' 172); תגובה 2: (דאר היום, 27 פברואר, 1925); תגובה 3: (מתורגם ומעובד על פי M. Jastrow, Zionism and the Future of Palestine, The Macmillan Company, 1919, p. 154)

מקור 1 – נאום של אפרים ברש – יושב ראש היודנראט בגטו ביאליסטוק בחורף 1942–1943 (על פי עדות של חייקה גרוסמן)

נכתב ונבדק על ידי צוותי GOOL בגרויות ו-GuyAI · www.guyai.co.il

יהודים, בקושי עלה לי [הצלחתי] להציל את הגטו מן הפורענות שבאה על אחינו בני ישראל בעיירות הסמוכות. עמדה לנו עבודתנו המוצלחת והפורה. במו ידינו יצרנו מה שיצרנו. ראו את בתי החרושת, את החיים המסודרים והמאורגנים. כל אחד עובד וחי. אין מתים אצלנו ברעב, כבמקומות אחרים. ביוזמתנו ובמרצנו יצרנו יש מאין, והוא שעמד לנו בתקופת המלחמה הקשה. אך יש בינינו הקוראים לביטול המלאכה... נאמר להם: אִספו ידכם מן הגטו [הניחו לגטו]. רצונכם להילחם בגרמנים - הילחמו לכם בכל מקום שתרצו אך לא בגטו. צאו מן הגטו, לבל [שלא] נישא כולנו באחריותכם.

אנו [אחראים] לכל עשרות אלפי יושבי הגטו, ואילו אתם - עלילות גבורה ברצונכם לחולל? ... עשו הישר בעיניכם אך אין זה מעניינו. אִספו ידיכם מבתי החרושת שהקימונו בזיעת אפינו, שבהם כל תקוותינו וישועתנו. העיקר - להחזיק מעמד ולא להתפתות לשום פְּרוֹבוֹקַצְיָה [הִתְגָּרוּת]. אם ננהג כן, אולי נצא בשלום, אולי ניוושע.

(א' כרמון, השואה, ב', המרכז לתוכניות לימודים, תשמ"א, עמ' 152–151)

מקור 2 – כרוז ששלח ארגון פפ"א – ארגון מחתרת יהודי שפעל בווילנה, באפריל 1942

לכל היהודים תחת הכיבוש הנאצי

גורלם של כל היהודים תחת הכיבוש ההיטלראי הוא הכחדה כללית, על אף האינטרס הכלכלי.

אחים, קִרעו את האשליה מעליכם. אותנו לא יציל הצורך הכלכלי [של הגרמנים]. זִנחו את אמונת השווא שאת ארבעים אלף היהודים בגטו ביאליסטוק ואת מחצית המיליון בוורשה, לא ישמידו הגרמנים מתוך אינטרס כלכלי. השמדת היהודים היא מבצע מרכזי ולא תלויה בשלטונות המקומיים.

...ההשמדה היא תהליך שיטתי, אשר במוקדם ובמאוחר יפגע בכול [בכל היהודים]. ...במקום שבו קיים יישוב יהודי תחת שלטונו של היטלר - יקום פונאר*!

יהודים התארגנו! תפשו בנשק!

יהודים - להגנה!

מפקדת ארגון פפ"א בגטו וילנה

- פונאר – מקום שבו רצחו הנאצים כ־70 אלף יהודים.

(מעובד על פי ר' קורצ'אק, להבות באפר, מורשת [בית עדות על שם מרדכי אנילביץ] וספריית הפועלים, הקיבוץ הארצי, 1965, עמ' 368)

קטע מעדותו של אברהם פיינשטיין, שהיה פרטיזן ולאחר מכן חייל בצבא ברית המועצות בזמן מלחמת העולם השנייה

כשחזרנו מהסיור ניגשתי למפקד [הפרטיזנים] ואמרתי לו: "עד כאן, איני רוצה לברוח יותר, אלא להישאר ולהילחם. אני מבין כי הצבא הרוסי מתחיל לשחרר עתה את אזור יאנוב*, עיר הולדתי. אני מעוניין לעזור להם, כיוון שאת האזור הזה אני מכיר כהלכה".

...אני וחבריי גויסנו בַּמקום [לצבא הרוסי]. נשלחנו לטירונות במחנה האימונים שבסרנה. ניגשנו למפקד המחנה וביקשנו שירכיב כיתת לוחמים יאנובאים [מן העיר יאנוב]. המפקד נענה לבקשתנו, ומכאן ואילך היינו לכיתת לוחמים מעיר הולדתי. ציידו אותנו בשני תת־מקלעים וברובים במרְץ 1944, ולאחר שבועיים של אימונים קשים קיבלנו מדים ונשלחנו לחזית הגרמנית.

...היה זה ינואר 1945, והחזית עברה למערב מחוץ לתחומי רוסיה. הצבא הרוסי התקדם בצעדי ענק לעבר גרמניה. ברכבת הייתי היהודי היחיד בין אלפי גויים. לפתע שמעתי את אחד החיילים השיכורים שר שיר שחלק ממילותיו היו: "הכה ביהודים, והצל את רוסיה". השיר העציב אותי מאוד. אחרי כל מה שעבר עליי נסעתי עם עוד אלפי אנשים לנקום בגרמנים על הדברים הנוראים שעוללו ליהודים ולאירופה כולה, והינה גם כאן אני זר השנוא על הכול.

...במהלך האימון היינו צריכים לעבור נהר שעומק מימיו הגיע עד צווארינו. המפקד הורה לי לחצות ראשון, ואני, ששמחתי על ההזדמנות להוכיח את עצמי, צעדתי בתוך המים, המחלקה הלכה בעקבותיי, ונמלאתי גאווה – הינה יהודי קטן המוביל אחריו מחלקה של גויים.

- עיירה במזרח פולין שנכבשה על ידי הגרמנים בשנת 1941.

(מעובד על פי א' פיינשטיין, מסע חיים 1924–1990, [הוצאה עצמית], 1991, עמ' 35, 43)

נספח לשאלה 4 – כרזה

תיאור הכרזה: מפת אירופה המצוירת בצבעי מים. בפינה השמאלית התחתונה הכותרת בגרמנית: "Das Grossdeutschland in der Zukunft." ובתיבה מודפסת מתחתיה התרגום: "גרמניה הגדולה בעתיד". בפינה הימנית התחתונה מקרא בכתב יד: ריבוע אדום – "Reichsraum", וריבוע כתום – "Vorfeld."; בתיבות מודפסות לידם התרגום: "מרחב הרייך" ו"שטח ההתפשטות".

באזור האדום (מרחב הרייך, בשטח גרמניה ומערב פולין) מצוירת משפחה גרמנית: אב, אם וילדים.

באזור הכתום (שטח ההתפשטות, המשתרע מזרחה על פני מזרח אירופה) מצוירים פועלים בעבודות כפיים – איש מניף גרזן ואיש אוחז במכוש – לצד ארובות מפעלי תעשייה, אלומות חיטה, מחסנים וערמות סחורה, ומחנה צבאי שמעליו דגל צלב קרס.

לאורך הגבול המזרחי של שטח ההתפשטות מצוירים קו ביצורים וחיילים גרמנים במדים ובקסדות, אוחזים ברובים, ומעל הגבול טס מטוס קרב. בים מצוירות ספינות מלחמה. בשטח לא צבוע, בין מרחב הרייך לשטח ההתפשטות, מצויר כורה עם מכוש ופנס.



(Deutsches Historisches Museum, Berlin)

כל הבגרויות בהיסטוריה עם פתרונות מלאים: www.guyai.co.il/bagrut/history